

Електронне наукове фахове видання "Державне управління: удосконалення та розвиток" включено до переліку наукових фахових видань України з питань державного управління (Наказ Міністерства освіти і науки України від 22.12.2016 № 1604)

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

Дніпровський державний
аграрно-економічний
університет

ДКС Центр
Видавництво ТОВ «ДКС-центр»

0 0 0 0 0 0 0

УДК 378:327.7

Н. В. Галицька,

аспірант, Національна академія державного управління при Президентові України, м. Київ

СВІТОВИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРОЕКТІВ У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

N. Halytska,

*Post-graduate Student, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine,
Kyiv*

GLOBAL EXPERIENCE IN THE FUNCTIONING OF PROJECTS IN HIGHER EDUCATION

У статті досліджується кращий світовий досвід функціонування проектів у сфері вищої освіти. Визначено переваги міжнародних проектів у сфері вищої освіти, серед яких створення методичної літератури, спільних освітніх центрів, популяризація країни, вивчення мови тощо. Доведено, що більш широка реалізація таких проектів можлива за умови автономії вищих навчальних закладів та децентралізації управління вищою освітою.

The article examines the best global experience in the functioning of projects in higher education. The advantages of international projects in higher education among which are the creation of methodological literature, joint educational centers, promotion of the country, learning of languages etc. are defined. It is proved that a wider implementation of such projects is possible upon condition of the higher education institutions autonomy and decentralization of administration in higher education.

Ключові слова: *вища освіта, управління освітою, міжнародна співпраця, проект, міжнародний проект у сфері вищої освіти.*

Keywords: *higher education, administration in education, international cooperation, project, international project in higher education.*

Постановка проблеми. Вища освіта посідає провідне місце у системі освіти та нерозривно поєднується із подальшим працевлаштуванням випускників вищих навчальних закладів. Як відомо, в економічно розвинених країнах охоплення молодого покоління вищою освітою становить значний відсоток. У таких країнах простежується тісна

взаємодія держави та студентства, органів місцевого самоврядування, громадянського суспільства. В Україні ж охоплення населення вищою освітою не стрімко, але поступово починає зростати. Це пов'язано, насамперед, з потребами роботодавців у відповідних фахівцях, а також бажанням самої молоді бути конкурентоспроможними як на вітчизняному, так і зарубіжному ринку праці. Наразі проблема полягає у відсутності комплексної підтримки відносно нового для України та вже широко використовуваного в Європі та світі напряму співпраці в освітній сфері як міжнародні проекти у вищій освіті на загальнодержавному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вирішенням проблемних питань функціонування та розвитку освіти, у тому числі вищої, займаються досвідчені українські вчені, серед яких О.Дубровка, Л.Жабенко, С.Калашнікова, К.Корсак, М.Кудря, В.Луговий, О. Оржель, О.Поступна, О.Слюсаренко, Ж.Таланова, С.Шевченко та інші. Проте, проблема вивчення позитивного світового досвіду функціонування проектів у сфері вищої освіти є недостатньо науково обгрунтованою, що зумовлює необхідність у здійсненні більш глибокого її дослідження.

Мета статті полягає у здійсненні аналізу світового досвіду функціонування проектів у сфері вищої освіти. Для досягнення поставленої мети необхідно послідовно вирішити основні **завдання**: дослідити кращий світовий досвід функціонування проектів у сфері вищої освіти, виявити переваги реалізації міжнародних проектів у сфері вищої освіти, обгрунтувати доцільність використання світового досвіду функціонування проектів у сфері вищої освіти України.

Виклад основного матеріалу. Створення глобального простору вищої освіти впливає на національні системи освіти багатьох світових держав. В Україні система вищої освіти знаходиться у динамічному русі, на неї впливають процеси глобалізації та європейської інтеграції, демократизації та інформатизації, що і зумовлюють її трансформацію. Виходячи з цього, для України важливим є досвід функціонування проектів у сфері вищої освіти не лише держав-членів Європейського Союзу, а й інших країн світу. Цікавим для використання, на нашу думку, є досвід функціонування проектів у сфері вищої освіти у Сполучених Штатах Америки, Канаді, а також у таких країнах Європейського Союзу як Королівство Швеція та Федеративна Республіка Німеччина. Обрані нами країни є безумовними лідерами у цій сфері, вони мають високий рівень життя, стабільну політичну та економічну ситуацію, високоякісну вищу освіту та виступають найбільшими донорами міжнародної технічної допомоги, тому досвід саме цих країн необхідно вивчати та, за можливості, впроваджувати в Україні.

У Сполучених Штатах Америки вищі навчальні заклади мають хорошу репутацію, студенти вільні у обранні спеціальності та відповідної програми навчання. Більшість університетів є виконавцями проектів різного спрямування, що приваблює студентів та заохочує до навчання, вища освіта визнається престижною. В Америці діє Бюро з питань освіти і культури, на офіційному веб-сайті якого міститься широка та доступна інформація щодо існуючих проектів у сфері вищої освіти. Доступність інформації полягає в тому, що її легко шукати на сайті, вона ділиться на дві групи – для громадян Америки й для громадян інших країн, та представлена багатьма мовами. Тобто, проекти у сфері вищої освіти є відкритими. Велика частина проектів сконцентрована на розширенні економічних можливостей та розвитку підприємництва, а також управлінні.

Більшість американських коледжів та університетів спільними зусиллями роблять свої установи та навчальні програми більш інтернаціональними та привабливими для іноземних студентів, а також забезпечують необхідними знаннями, які сприяють розширенню та поглибленню розуміння інших культур. У цій країні вищі навчальні заклади є автономними, а управління вищою освітою є децентралізованим [1].

Таким чином, вищі навчальні заклади Америки відкриті до співпраці, мають власні бюджети та виступають виконавцями багатьох проектів у сфері вищої освіти, загальна мета яких націлена на популяризацію американської культури та вищої освіти у глобальному вимірі, зміцнення взаєморозуміння учасників різних країн, розвиток економіки через вищу освіту, участь у проєктах може полегшити вступ до вищих навчальних закладів-виконавців проектів.

Вища освіта Канади вважається однією із найкращих у світі та запорукою отримання хорошого робочого місця. Зауважимо, що в Канаді відсутнє Міністерство освіти, як державна інституція, а управління вищою освітою здійснюється на місцевому рівні. Діяльність Канадського бюро міжнародної освіти зосереджена на організації семінарів, тренінгів, проектів у сфері вищої освіти, міжнародній співпраці у галузі освіти. Реалізацію міжнародних проектів у сфері вищої освіти та надання необхідної інформації за цим напрямом покладено на Асоціацію університетів і коледжів Канади [2]. Вища освіта має декілька джерел фінансування: державні кошти, кошти відповідних фондів та організацій.

Канада реалізує низку міжнародних проектів у сфері вищої освіти. При університетах Канади створено міжнародні офіси, завдання яких полягає у налагодженні міжнародних відносин, створенні іноземних представництв, підписанні угод про співробітництво, підтримці академічної співпраці. Академічна мобільність студентів забезпечується шляхом участі у міжнародних програмах академічних обмінів, проявом інтересу канадських студентів до короткострокового та довгострокового навчання за кордоном, постійним інтересом іноземних студентів до канадських університетів, популярністю міжнародних програм та проектів, зокрема, Програми “Ініціатива міжнародної академічної мобільності”, “Регіональна програма академічної мобільності”, “Канада – ЄС зі співробітництва в галузі вищої освіти, професійної підготовки та молоді”, “Міжнародний досвід Канади” та інших [3].

Система вищої освіти України поступово інтегрується у Європейський простір вищої освіти. На цьому шляху варто дослідити досвід провідних європейських країн у сфері забезпечення функціонування міжнародних проектів у вищій освіті.

Так, Королівство Швеція має якісну вищу освіту і її можна назвати світовим провідником з реалізації міжнародних проєктів. Швеція, як і більшість країн Європейського Союзу, є учасником Болонського процесу. Цікавим є той факт, що, незважаючи на децентралізоване управління вищою освітою, держава все ж задіяна в процесах управління, зокрема, встановлює структуру системи вищої освіти, регламентує види ступенів для осіб, які навчаються, здійснює контроль за якістю вищої освіти. Останнім часом університети Швеції активно працюють над залученням іноземних студентів та надають їм можливість безкоштовно вивчити шведську мову [4].

Більшість проєктів у сфері вищої освіти реалізується через Шведський інститут, який є державною установою, і обов'язок якого полягає в отриманні відповідних знань та розумінні різних культур, націй, а також у популяризації Швеції по всьому світу [5].

Підтримка проєктів зорієнтована на довгострокове співробітництво між вищими навчальними закладами. Вітається активна участь у проєктах жінок [6]. А отже, питання гендерного балансу посідає одне з ключових місць у Швеції.

Також позитивним є досвід Німеччини, яка посідає центральне місце серед інших країн світу за рівнем якості вищої освіти. У Німеччині функціонує Німецька служба академічних обмінів (DAAD), на сайті якої міститься детальна інформація стосовно міжнародних проєктів у сфері вищої освіти. До речі, проєкти функціонують як німецькою, так і англійською мовою.

Для поліпшення становища іноземних студентів, викладачів і дослідників у Німеччині проведено низку заходів, покликаних адаптувати іноземців до німецьких умов освіти: введено спеціальні служби для реєстрації іноземців, комплексні служби з соціального забезпечення в німецьких університетах, організовано безкоштовні курси німецької мови [7].

У Німеччині 2007 року між федеральним центром і землями підписано урядову угоду "Пакт про вищу школу 2020", яка визначає механізми взаємодії і координації дій на рівні федерації та окремих земель, передбачає посилення дослідницької та навчальної складових щодо забезпечення достатньої кількості навчальних місць у вищих навчальних закладах; діяльності земель з реалізації Болонського процесу; посилення взаємодії між вищими професійними навчальними закладами та виробничими підприємствами [8]. Це сприяло більш ефективній взаємодії центральних і місцевих органів управління вищою освітою.

Вищі навчальні заклади в Німеччині є юридично незалежними установами з правом на самоуправління. Вони мають право на визначення структури вищого навчального закладу, методів, змісту та форм навчання, організації наукових досліджень [9]. Надання вищим навчальним закладам, зокрема, організаційної, академічної, фінансової автономії значно підвищує якість вищої освіти.

При реформуванні системи вищої освіти Україні також варто спиратись на досвід Німеччини у цій сфері, який акцентує увагу на ефективній взаємодії усіх рівнів управління вищою освітою.

Безумовно, міжнародні проєкти у сфері вищої освіти, які реалізують перераховані вище країни, мають багато переваг: сприяють глибшому вивченню, по-перше, обраної тематики, а, по-друге, – культури та традицій країни, яка реалізує відповідний проєкт, подальшій міждержавній співпраці на рівні урядів країн та вищих навчальних закладів, створенню методичних посібників, вивченню іноземної мови, що допомагає стирати кордони у спілкуванні між учасниками, обміну інформацією, надають можливість у подальшому вступити до того вищого навчального закладу, який виступив у якості виконавця проєкту. Учасники, які брали участь у проєкті, після повернення на батьківщину можуть практично використати отримані унікальні знання, претендувати на отримання кращої роботи та гідну оплату їхньої праці, за рахунок участі стають більш конкурентоздатними на ринку праці.

Варто зауважити, що у 2009 році у звіті Європейської Комісії "Вища освіта в Європі 2009: нововведення в контексті Болонського процесу" підкреслено, що такі країни як Польща, Туреччина та Україна мають дуже низькі показники мобільності – кількість студентів, що приїжджають в рамках мобільності і тих студентів, які виїжджають за кордон є однаково незначною. Також наголошено на тому, що гранти, як правило, надаються в першу чергу на основі академічних досягнень, але майже всі країни самостійно забезпечують надання фінансової підтримки студентам та всіляко підтримують їхню мобільність. Проте, існує ряд країн, де повністю відсутня будь-яка фінансова підтримка мобільності, серед яких Вірменія, Боснія та Герцеговина, Молдова, Польща, Туреччина і Україна. Тому взаємозв'язок між браком фінансової підтримки та низьким рівнем мобільності в цих країнах очевидний [10]. Враховуючи зазначене, вважаємо, що Україні доцільно використовувати кращий досвід функціонування проєктів у сфері вищої освіти таких економічно і технічно розвинених країн, як Сполучені Штати Америки, Канада, Швеція та Німеччина, хоча вони і мають інше історичне минуле, форму державного устрою та форму правління.

Якість вищої освіти Сполучених Штатів Америки та Канади досягається децентралізацією управління вищою освітою, припиненням існування державної монополії у сфері управління вищою освітою шляхом передачі повноважень штатам, провінціям, тобто на регіональний та місцевий рівень. У вищій освіті переважають приватні, здебільшого комерційні вищі навчальні заклади, які мають на меті отримання прибутку. Невід'ємною складовою вищих навчальних закладів є міжнародні проєкти.

У свою чергу, такі країни Європейського Союзу як Швеція та Німеччина характеризуються тим, що держава відіграє провідну роль у створенні умов для розвитку вищої освіти. Такою умовою є децентралізація управління вищою освітою та забезпечення автономії вищих навчальних закладів, при цьому найважливіші рішення приймаються на державному рівні. Велика увага приділяється міжнародному співробітництву у сфері вищої освіти через реалізацію спільних проєктів. Тому, досвід функціонування проєктів у сфері вищої освіти саме цих країн є цікавим для України.

Відзначимо, що кількість міжнародних проєктів у сфері вищої освіти, які реалізуються в Україні є низькою. Держава фінансово не підтримує зазначену сферу. У світі існує велика кількість цікавих та потрібних проєктів для розвитку України, які лише частково фінансуються за рахунок грантів, а решту витрат покриває держава, проте в нашій країні такі проєкти у сфері вищої освіти не практикуються.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Процеси демократизації та децентралізації управління вищою освітою, інтеграції її у Європейський простір вищої освіти докорінно змінюють вимоги до напрямів розвитку вищої освіти.

Світовий досвід функціонування проєктів у сфері вищої освіти показує, що більш широка реалізація таких проєктів можлива за умови автономії вищих навчальних закладів та внесення змін у систему управління освітою. Також важливою є і фінансова підтримка з боку держави.

Переваги проєктів у сфері вищої освіти важко переоцінити. За результатами таких проєктів розробляються методичні рекомендації, документи, на яких можуть базуватися нормативно-правові та законодавчі акти, створюються спільні освітні та координаційні центри. Загалом, міжнародні проєкти у сфері вищої освіти сконцентровані на глобальності системи вищої освіти, проте також виступають засобом для популяризації країни, розвитку міжкультурного спілкування.

Україна, зберігаючи власну культуру та традиції, все ж повинна використовувати кращий світовий досвід функціонування проєктів у сфері вищої освіти. Як показує наше дослідження, саме досвід Америки, Канади, Швеції та Німеччини у цій сфері заслуговує хоча б на часткове впровадження в Україні.

Перспективи подальших розвідок стосуватимуться стратегічних напрямів реформування державної освітньої політики у контексті інтеграції України до європейського співтовариства.

Список використаної літератури.

1. Peter D. Eckel, Jacqueline E. King An Overview of Higher Education in the United States: Diversity, Access, and the Role of the Marketplace [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.acenet.edu/news-room/Documents/Overview-of-Higher-Education-in-the-United-States-Diversity-Access-and-the-Role-of-the-Marketplace-2004.pdf>
2. Чирва А. Інтернаціоналізація вищої освіти Канади на національному рівні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/User/Downloads/pena_2013_1_10.pdf
3. Сімак К.В. Етапи розвитку економічної мобільності студентів у системі вищої освіти Канади [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eprints.oa.edu.ua/3597/1/Simak_NZ_Vyp_30.pdf
4. Логвиненко Т.О. Вища освіта Данії, Норвегії, Швеції у сучасному європейському вимірі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/User/Downloads/Nvuuped_2014_30_33.pdf
5. About Swedish Institute [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eng.si.se/about-si/>
6. Система вищої освіти Швеції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://interof.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/06grants/x_xyu_shvecia
7. Носова О.В., Маковоз О.С. Вища освіта в Німеччині в контексті Болонського процесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/User/Downloads/esprstp_2012_2_49.pdf
8. Шульга Н.Д. Тенденції формування та розвитку освітньої політики Німеччини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/20_2015/33.pdf
9. Білозерова М.В. Аналіз європейських систем вищої освіти в контексті інтеграції в Європейський освітній простір [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2013-2/doc/5/05.pdf>
10. Higher education in Europe 2009: Developments in the Bologna Process [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://media.ehea.info/file/EURYDICE/82/1/Eurydice-HigherEducationinEurope-2009_594821.pdf

References.

1. Eckel P., King J. “An Overview of Higher Education in the United States: Diversity, Access, and the Role of the Marketplace”, available at: <http://www.acenet.edu/news-room/Documents/Overview-of-Higher-Education-in-the-United-States-Diversity-Access-and-the-Role-of-the-Marketplace-2004.pdf> (Accessed 20 June 2017)
2. Chyrva A. (2013) “Internatsionalizatsiya vyshchoyi osvity Kanady na natsional'nomu rivni” [Internationalization of Canadian higher education at the national level], available at: file:///C:/Users/User/Downloads/pena_2013_1_10.pdf (Accessed 20 June 2017)
3. Simak K. (2014) “Etapy rozvytku ekonomichnoyi mobil'nosti studentiv u systemi vyshchoyi osvity Kanady” [Stages of development of economic students mobility in the system of Canadian higher education], available at: http://eprints.oa.edu.ua/3597/1/Simak_NZ_Vyp_30.pdf (Accessed 20 June 2017)
4. Lohvynenko T. (2014) “Vyshcha osvita Daniyi, Norvehiyi, Shvetsiyi u suchasnomu yevropeys'komu vymiri” [Higher education in Denmark, Norway, Switzerland in modern European dimension], available at: file:///C:/Users/User/Downloads/Nvuuped_2014_30_33.pdf (Accessed 22 June 2017)
5. The official site of Swedish Institute, available at: <https://eng.si.se/about-si/> (Accessed 22 June 2017)
6. The official site of Chernivtsi National University, available at: http://interof.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/06grants/x_xyu_shvecia (Accessed 22 June 2017)

7. Nosova O., Makovoz O. (2012) “Vyshcha osvita v Nimechchyni v konteksti Bolons'koho protsesu” [German higher education in the context of Bologna Process], available at: file:///C:/Users/User/Downloads/esprstp_2012_2_49.pdf (Accessed 23 June 2017)

8. Shul'ha N. (2015) “Tendentsiyi formuvannya ta rozvytku osvith'oyi polityky Nimechchynu” [Trends of formation and development of German education policy], available at: http://www.investplan.com.ua/pdf/20_2015/33.pdf (Accessed 23 June 2017)

9. Bilozero M. (2013) “Analiz yevropeys'kykh system vyshchoyi osvity v konteksti intehratsiyi v Yevropeys'kyy osvithniy prostir” [Analysis of European higher education systems in the context of integration into the European Higher Education Area], available at: <http://kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2013-2/doc/5/05.pdf> (Accessed 23 June 2017)

10. “Higher education in Europe 2009: Developments in the Bologna Process”, available at: http://media.ehea.info/file/EURYDICE/82/1/Eurydice-HigherEducationinEurope-2009_594821.pdf (Accessed 23 June 2017)

Стаття надійшла до редакції 10.07.2017 р.

ТОВ "ДКС Центр"

Вропу